

NASLOVNA STRAN

IZBRANO DELO

Tilka – Spomini – Jeprški učitelji

Simon Jenko

Woodstar Publisher, 2015

O TEJ E-KNJIGI

»IZBRANO DELO – Tilka, Spomini, Jeprški učitelj«; Simon Jenko

© Simon Jenko, 1858

© Woodstar Publisher, 2015

BISBN 978-999-2727-04-27 (pdf)

BISBN 978-999-2727-05-27 (mobi)

BISBN 978-999-2727-06-27 (ePub)

BISBN 978-999-2727-07-27 (azw3)

Publicirala v elektronski obliki založba *Woodstar Publisher S. A.*, 2015.

AVTORSKE PRAVICE IN LICENCA

Vse pravice pridržane.

Nobenega dela te e-knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam. Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod za vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili. Če berete to e-knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

VSEBINA

Naslovna stran 2

O tej e-knjigi 3

Avtorske pravice in licenca 3

Vsebina 3

IZBRANO DELO 4

Tilka 4

I 4

II 6

III 7

Spomini 11

I. 11

II. 13

III. 16

IV. 18

V. 20

Jeprški učitelj 22

IZBRANO DELO

*Tilka
Spomin
Jeprški učitelj*

TILKA

I

Tilka je bil že petindvajset let star; pa teh petindvajset let se še nikoli ni prigodilo, da bi bil tako slabo spal kot nocoj. Saj pa tudi nikoli ni imel storiti tako važne stopinje kakor dan prihodnji. Ko je bil dopolnil devetnajsto leto in je dobil povabilo, naj bi se pomujal v Ljubljano, da bodo videli, ali je ustvarjen za junaka ali ne; takrat se je sicer tresel, vendar skrbni oče so ga kmalu potolažili, ker so mu dokazali, da zdaj je prišel čas, hvaliti Boga, da mu je dal malo nenavadne noge, take namreč, ki so se pri kolenih malo kresale, in so potem, to zmoto poravnati, pri stopalih nekoliko bolj narazen hodile, kakor imajo pri nas drugih Adamovih sinovih navado. S tem hvale vrednim dokazom se je Tilka dal potolažiti, zmolil je tedaj dva očenaša več kot po navadi, da bi nebesa zahvalil za to neprecenljivo lastnost svojih nog, in potem mirno zaspi v sladkem upu, da bo še dalje pasel rdečko svojega očeta. Ta nada ga ni goljufala. Obvarovale so namreč noge tudi druge ude, da jim ni bilo treba nositi cesarske suknje, ampak da so ostali v domači hiši pri navadnem življenju, od katerega se kdaj ločiti se Tilki še sanjalo nikoli ni; pa nemila usoda in njegov oče sta drugače sklenila.

Večerja je bila končana. Tilka še enkrat prebrska oblice po peharju, da bi se prepričal, ali se ni morebiti kak krompir med njimi skrtil. K sreči ni bil nobeden tako nesrečen, ker grozno bi se bil Tilka nad njim maščeval; jaz mislim, v svoji jezi bi ga bil kar pojedel. Mati tedaj pospravijo raz mizo, oče pa prižgejo pipo, z beli i koščicami kovano in s ponosnim turnčkom pokrito, potegnejo dva siva oblaka iz nje, si odkašljajo in spregovoré: »Tilka, jaz moram nocoj o važni reči s tabo govoriti.«

Tilka, ki ni kmalu slišal tako resnobno govoriti, povzdigne glavo in radoveden gleda spod las.

»Jaz sem,« nadaljuje oče, »sicer še precej trden in bi se še nekatera leta lahko ukvarjal z gospodarstvom, in še skoraj rad bi storil, ker vem dobro, kako se po navadi godi starim pri takih majhnih hišah, kakor je naša.«

»Jaz mislim,« popravijo oče nejevoljni, »pri tako majhnih posestvih, kakor je naše; z dvema njivama in z eno kravo se ne moremo med premožne šteti.«

»Seveda ne,« pristavi Tilka, »ko bi mi imeli cel ali vsaj pol grunta, bi jaz včasih mater prosil, da bi ne večerjali vsak dan krompirja; en večer naj bi ga skuhali, en večer pa kaj drugega.«

»Pusti zdaj to,« ga zavrnejo oče, »ko boš sam gospodar, boš to pre naredil, kakor se ti bo

zdelo in kakor boš mogel. Kakor sem torej popred rekel, ne zavoljo sebe, ampak zavoljo tebe in matere sem sklenil, da bomo preložili. Mati je že priletna in zmeraj bolehnna (in res so mati pri peči jeli kašljati bolj hudo kakor po navadi, v dokaz, da oče resnico govore), njo težko stane gospodinjstvo, posebno delo pred pečjo.«

»Jaz sem tudi že mislil,« povzame Tilka, »da za pred pečjo mati niso nič kaj.«

Tu mati nejevoljno nekaj zagodrnjajo, vendar hitro umolknejo, ko mož povzdigne glas in reče: »Kar tebe, Tilka, zadeva, si ravno v najboljših letih in že pri celi pameti.«

»Saj je že o svetem Matiji leto preteklo, kar sem jih spolnil štiriindvajset.«

»Zato sva sklenila z materjo, da se oženiš.«

Tilka je morebiti že kdaj mislil, kako bi bilo, ko bi moral brez večerje spat iti; vendar da bi se oženil, ta misel je bila nova zanj in ga je tako zviškoma zadela, da bolj prestrašen kot začuden počasi potegne besede: »Da bi se jaz oženil?«

»No, to je da,« povzamejo oče, »kaj se ti to tako čudno zdi? Vedno fant ne moreš ostati, že zavoljo mene in matere ne.«

»Dobro bi bilo res, ko bi enkrat mož postal,« reče Tilka in se globoko zamisli; »pa jaz mislim, da še ne poznam ženske nobene. Ko bi bili vi to meni pred povedali, bi se bil že kaj ozrl okrog.«

»Čemú neki, saj boš potem dosti časa imel, se z ženo spoznati.«

»To je pa spet res, kar pravite; pa bi vendar zdaj vedel, kam iti, tako bomo pa še morali misliti, kam in kod. Zdaj ko ste me opomnili, bom skušal to vse bolj natanko preudariti, bomo videli, znabiti mi pride kakšna srečna misel.«

»Je že vse premišljeno, jaz sem ti že odbral žensko, ki je sicer malo čez tvoja leta, katera je pa kakor nalašč zate ustvarjena.«

»Tako meni nič ni treba misliti, katero bom vzel?«

»Nič drugega kakor kar snubit jo boš šel. Jutri glej, da koj vstaneš, ko te bomo poklicali, da se odpraviš za časa v P... S starim Pahovcem sva dobra znanca, in če sem ravno le enkrat ž njim o tem bolj po vrhu govoril, sem vendar spoznal, da mu je bilo to všeč in da ti ne bo odrekel svoje hčere.«

S temi besedami vstane stari mož, potolče pipo ob vogel mize ter se napravi spat. Mati snamejo leščerbo iznad mize, da posvetijo. Tilka, roke za hlačami, stopa v misli utopljen počasi proti svoji navadni postelji.

II

Tilkova postelja je bila v kaj romantičnem kraju. Na eno stran so se dvigali škopniki, snežnikom enako do neba, katero je bilo slamnato in brez zvezd; pa zato ni bilo tako mrtvo, kakor je naše, ampak vedno šumenje je naznanjevalo, da tudi ti kraji matere narave imajo svoje prebivavce; na drugo stran postelje pa je skrbel paž, da je mogel veter vedno zrak ponavljati v spalnici in da je Tilka zjutraj še na postelji lahko svoj pogled pasel nad vstajajočim soncem. Pod njim, kakor v daljni globini, je rožljaj rdečkin cungelj, ki ga je kot sladka godba nevidnih duhov k spanju mikal.

Temu k pokoju vabivnemu kraju se torej približa počasnih korakov Tilka, se usede na posteljo, se prime z obema rokama za kolena, ki jih skrči, ter zamišljen gleda skozi špranjo v pažu v tiho noč, katera sama je brala vse njegove občutke na obrazu, ker s stoternimi svetlimi očmi je kukala nanj skozi omenjeno špranjo. Če bi se vendar smelo po vnanjščini soditi, bi se smelo reči, da med sto mislimi, ki so se kot mlade mačke lovile po Tilkovi glavi, nobena še ni nadvladala. Oči precej široko odprte nobene reči ne uberejo, ampak nestalno plavajo, glava pa se maje, kakor bi se bala, da bi se je kaka neljuba misel ne polastila. Iz ust se zasliši glas, ki je v vseh do sedaj znanih jezikih to, kar naši slovničarji medmet imenujejo, katerega glasa vendar nobeden njih še ni zapisal, ker ne a ne e ga popolnoma ne zaznamujeta.

Dalj časa Tilka tako sedi, nazadnje vendar, kakor bi ga hitro napadla jeza, potegne svoj zvesti kožuh čez glavo in se zavalji po postelji, da deske pod njim zaškripljejo. Skozi oči in ušesa, ne samo skozi usta, človeku misli uhajajo; zato pravi zamišljenec pri svojem tuhtanju očem in ušesom odvzame njih moč, da, čeravno odprte, svoje dolžnosti pozabijo. Tako Tilka zdaj z zaprtimi vratmi misel začne preudarjati o novi spremembi, ki preti njegovo dosedanost podkopati. Kot neogiblivo resnico pusti veljati, da imajo oče prav, da on je že pri celi pameti in da mu drugega ne manjka do dovršenega moža, kakor da se oženi. Težko mu de, da si nič kaj ne more misliti, kakšna da je njegova zunanjščina, ker dokaj vode se je že steklo, odkar je svoj obraz zadnjikrat videl v zrcalu. Noge, ki so ga vojaščine rešile, mu pridejo na misel, in prvikrat se prestraši misleč, da ta dar nebeški bi vendar utegnil imeti svoje sitnosti.

Kmalu opusti neljubo misel o nogah, postavi se na pot ter si jo popisuje: Naravnost po vrtu jo bom hitel, da pridem za vas, in tam poleg vrtov pridem kmalu na konec vasi. Da bi ga kdo videl, tega ne pripusti, še manj pa, da bi ga kdo ogovoril. Če bi kdo utegnil iti po kaki poti, ki peljejo iz vasi na polje, se v mislih skriva za bližnji plot ter čaka, da se neljubi srečevavec oddalji.

Naenkrat preskoči celo pot od domače hiše do P— in misli se pred Pahovčevo hišo. Srce mu hujše začne biti in kakor bi se bal slišati njegovih udarkov, se začne zavijati v kožuh in se preobrne. Na tihem zdaj prime za kljuko in Pahovčev oče sedé po njegovem dozdevanju na voglu mize, kakor je bil navajen svojega očeta videti. Toliko za gotovo sklene, da dobro jutro bo voščil, ko v hišo stopi, vendar kaj dalje govoriti, to ni tako lahko! Kaj dalje govoriti, to ga tako stiska, kako bi že stal pred Pahovcem in bi ne vedel, kaj ziniti; kar mrzel pot se mu prikrade na čelo. Kar začeti: »Jaz sem prišel, da bi vas vprašal — « to se mu zdi nekoliko pregloboko zaorati »oče so me poslali, da bi — «, pa zopet kakor osramočen obrvi stisne, ker tudi to je brez ovinkov; »jaz sem zdaj v najboljših letih in pri pameti — «, vendar zdi se mu, da ga Pahovec začudivši ne gleda in tudi ta nagovor zavrže. Po dolgem premišljevanju ostane nazadnje pri sklepu, očeta za svet vprašati v ti važni zadevi.

Od snubitve do ženitve je precejšnja pot, vendar v mislih jo človek lahko preskoči brez

strahú, da bi si noge spahnil. Pred Tilkovimi očmi se hiša napolni z zalo našopirjenimi svati, katere lepo po redu za mizo posaja. Popred je še v mislih dal postaviti dve novi šipi v okno, kjer je bil do sedaj prilepljen papir njih namestnik; zadnje okno za durmi, katero je bilo, kar je pomnil, zabuhano, je tudi na njegovo že pozabljeno dolžnost spomnil ter zunaj pod steno butare toliko odložil, da bo mogla svetloba novo odprto pot najti. Hiša je tedaj tako urejena, Tilka pa za mizo na zgornjem koncu, od koder vidi v veži mater, ki si s predprtom brišejo vroče lice; pred njim pa se miza šibi pod skledami, v katerih več žlic prostora najde kakor pa ljudi okoli mize. Oče starešina malo okorno režejo masten kos mesa, tako da se mast na lesenem krožniku trese, Tilku pa se sline pcedé.

V ti priči že sedé godci peči nasproti pri odbuhanem oknu in v majhnih krogih, kakršne neprostorna hiša zapoveduje, se vrtijo vrste plesavcev. Tilkova sreča, da ga nihče ne vidi, ker zapazil bi, da mu lica zardevajo in se oči kot prestrašene bolj široko odpirajo, ker plesati ne zna! Ta nemila misel ga naenkrat prenese na polje. Rdečko ima odvezano pred sabo, gledavca daleč okoli nobenega. Kdo bi se sramoval storiti, kar Tilka stori? Toliko si sicer upa, da vrtiti se bo znal; le to mu gre po glavi, kdaj da je treba s peto zacepetati; da se tega nauči, zažvižga vižo znane pesmi in poskoči po njenem taktu; vendar kako se prestraši, ko zares žvižg zasliši, ki mu je pri preživi domišljiji ušel, in ko noga, namesto po mehki travi, spod kožuha po trdih deskah zaropota!

Ropot ga zopet popolnoma zbrihta v veliko njegovo nevoljo, ker v postelji, ko človek nekoliko dremlje, se vsesitnosti tako lahko preskočijo; ko pa pamet zopet poprime za vajet, nas pa ravno čez težavne klance najbolj počas vodi. Ravno taka je bila pri Tilki. Sam pred sabo se sramuje dosedanjih misli in ko bi vedel, da so komu znane, bi se svoje žive dni ga ogibal.

Narava se je že jezila, da je njena pravica nocoj tako rekoč ob veljavo prišla; kolikorkrat je poskusila ga k spanju pripraviti, tolikokrat se on zopet kot prestrašen strese in zave; nazadnje vendar enakomerno Tilkovo dihanje naznanjuje, kdo da je zmagal.

Ravno se mu sanjá, da je nogo uprl v mizo, obloženo z jedmi, okoli katere je sedelo mnogo njemu popolnoma neznanih ljudi. Miza se nagne, sklede pa se začnejo kotaliti ž nje. Mati to videti, zavpijejo iz celega grla: »Tilka!« Plašen skoči Tilka pokonci, pa materin glas tudi še čuje, ko je zbujen. Dan je že napočil, kličejo ga, vstati je treba.

III

Ko bi Tilkovi materi ne bila preveč po glavi hodila prihodnja ženitev in njeni nasledki, gotovo bi bili z začudenjem zapazili, da danes njih sin, morebiti v dvajsetih letih prvokrat, v vežo stopivši, ne popraša: »Mati, kaj pa bomo za kosilo?« ampak da gre naravnost v hišo, v dve gubi sključen, kakor bi ves predpust ne bil še nobenkrat tako mrzlo kot ravno danes.

Kmalu je bilo kosilo gotovo. Mati, skledo z obema rokama drže, pritisnejo kljuko s komolcem, odbacnejo duri, postavijo skledo na mizo in jo sučejo tako dolgo, da trdno obstoji, ker bila je od rojstva nekoliko vegasta.

»Tilka,« rekó mati z zadovoljnim glasom, »danes bomo pa mlečno kašo; ti boš le videl, kako sem jo dobro naredila; na čistem mleku je skuhana in še z maslom poštegana.« Pri teh besedah popravljajo znova jamice po kaši; da pred Tilkom največje naredé in od drugih strani